

Месца на сусветных выставах

Аляксандр ГУЖАЛОЎСКИ,
доктар гістарычных
наук, прафесар

Сусветныя ўніверсальныя выставы, гісторыя правядзення якіх налічвае ўжо больш за паўтара стагоддзя, з самага пачатку былі сімвалам індустрыялізацыі, галоўнай пляцоўкай для дэманстрацыі навукова-тэхнічных і тэхналагічных дасягненняў, а таксама адкрытай канкурэнцыі краін-экспанентаў. Якое месца ў гэтай агульнай карціне займала Беларусь? На якіх выставах і якім чынам былі прадстаўлены беларускія сыравіна, прамысловая і сельскагаспадарчая прадукцыя, культура? Якія сэнсы ўкладаліся праекціроўшчыкамі выставачных павільёнаў у экспанаваныя беларускія матэрыялы? Як успрымала іх публіка? Пошук адказаў на гэтыя пытанні выведзіць у плоскасць праблем традыцыі і мадэрнізацыі, грамадства і ўлады, імперыялізму і незалежнасці.

Сусветныя ўніверсальныя выставы (альбо ЭКСПА), якія з'яўляюцца буйнейшым аглядам дасягненняў чалавецтва, праводзяцца раз на 5 гадоў. Яны заўсёды мелі і маюць значны палітычны і камерцыйны, а ў шэрагу выпадкаў – прапагандысцкі складнікі. Тлумачыцца гэта перш за ўсё вялікай запатрабаванасцю выстаў з боку публікі – яе колькасць на выставачных пляцоўках у XXI стагоддзі перасягае некалькі дзясяткаў мільёнаў чалавек. Акрамя таго, іх з ахвотаю наведваюць вышэйшыя асобы дзяржаў-удзельніц. Выставачныя павільёны заўсёды выконвалі яшчэ і ролю інфармацыйных цэнтраў. Яны даюць магчымасць параўнаць прадукцыю розных краін, даведацца пра рынкі збыту, а таксама пра пастаўшчыкоў. Усяго адбылося больш як 50 такіх выстаў. Кожная з іх была візіткай свайго часу, дэманстравала дасягненні тэхнікі, навукі, культуры розных краін і кантынентаў, давала абагульненую

цывілізацыйную карціну свету. Выставы ЭКСПА часта параўноўваюць з Алімпійскімі гульнямі альбо чэмпіянатамі свету па футболе, за правядзенне якіх змагаюцца гарады і краіны [1].

Рэканструюваць беларускую прысутнасць на сусветных выставах мы прапануем з дапамогай наступнай перыядызацыі: расійскі перыяд (1851–1917); савецкі перыяд (1917–1991); беларускі перыяд (1991–2015).

Першая сусветная выстава праходзіла ў Лондане ў 1851 годзе пад назвай «Вялікая выстава прамысловых работ усіх народаў» ва ўзведзеным паводле праекта Дж. Пакстана Хрустальным палацы і прыняла 6 млн наведвальнікаў. Пачынаючы з яе беларускія прамысловыя і мастацкія вырабы і сыравіна рэгулярна выстаўляліся ў расійскіх павільёнах. Яны інтэрпрэтаваліся арганізатарамі гэтых павільёнаў як узоры сыравіннай базы і рамёстваў Паўночна-Заходняга краю. На першай сусветнай выставе павільён Расійскай імперыі прапаноўваў аглядзець разнастайныя ўзоры сыравіны, у тым ліку сібірскую пушніну і каштоўныя камяні, наведвальнікі маглі пакаштаваць стравы нацыянальнай кухні. З 365 экспанатаў расійскага аддзела тры былі ўзнагароджаны вялікім медалём, 60 – медалём другой ступені, 67 – пахвальным водгукам.

Беларускі дэбют у расійскім павільёне быў даволі паспяховы. Шкло з Чачэрскай гуты, воўна з фермы Горы-Горацкага земляробчага інстытута, а таксама жывічны

ПРА АЎТАРА

ГУЖАЛОЎСКИ Аляксандр Аляксандравіч.

Нарадзіўся ў 1960 годзе ў г. Мінску. У 1983 годзе скончыў гістарычны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя А.М. Горкага, у 1991 годзе – аспірантуру пры адзеле музеязнаўства НДІ культуры АН СССР (Масква). У 1991–1992 гадах працаваў навуковым супрацоўнікам Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі. З 1993 года – дацэнт гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Доктар гістарычных навук (2002), прафесар (2004).

Аўтар больш як 100 навуковых публікацый.

Сфера навуковых інтарэсаў: гісторыя Беларусі першай паловы XX стагоддзя.

шкіпінар з фермы памешчыка Рдуглоўскага, што знаходзілася ў Мінскім павеце, атрымалі пахвальныя водгукі. Беларуская прысутнасць на выставе ў Лондане не абмяжоўвалася вырабамі – прафесар Горы-Горацкага земляробчага інстытута І.А. Сцебут быў членам яе міжнароднага журы.

Сусветную выставу, якая прайшла ў Парыжы ў 1855 годзе, Расія прапусціла з-за Крымскай вайны. Даволі сціплы адзел Расійскай імперыі прадставіла на Лонданскай сусветнай выставе 1862 года. Тым не менш у ім еўрапейская публіка магла азнаёміцца з вырабамі толькі што вызваленых ад прыгону сялян Паўночна-Заходняга краю.

Пасля пацяплення руска-французскіх адносін Аляксандр II прыняў прапанову Напалеона III узяць удзел у чарговай сусветнай выставе, якая адкрылася ў 1867 годзе ў Парыжы на Марсавым полі пад назвай «Выстава твораў земляробства, прамысловасці і мастацтваў». Генеральным камісарам рускага аддзела быў прызначаны пісьменнік Д.В. Грыгаровіч. На Парыжскай выставе 1867 года было паказана шмат тэхнічных навінак з выкарыстаннем электрычнасці – тэлеграфны апарат, фара, падводны кабель. Былі таксама прадстаўлены першы гідраўлічны ліфт, падшыпнікі. Вышэйшую ўзнагароду выставы – Гран-пры міжнароднае журы прысудзіла акадэміку Пецярбургскай Акадэміі навук Б.С. Якобі за работы ў галіне фізікі і электратэхнікі. З гэтай выставы краіны-ўдзельніцы пачалі размяшчаць свае экспанаты ў спецыяльна спраектаваных, звычайна стылізаваных павільёнах, такіх як тырольская вёска, рускі крэмель, егіпецкі караван-сарай, турэцкая лазня, кітайскі тэатр, амерыканскае ранча, рымскія катакомбы. Рускі павільён на Парыжскай сусветнай выставе 1867 года сярод 1300 прадметаў змяшчаў сыравінныя матэрыялы, сабраныя Мінскім аддзяленнем Міністэрства дзяржаўных маёмасцей.

Да канца XIX стагоддзя Расійская імперыя на міжнароднай арэне фарміравала ўласны імідж як прамысловай дзяржавы. На сусветнай «калумбай» выставе 1893 года ў Чыкага, прысвечанай 400-годдзю адкрыцця Амерыкі, паказвалася разнастайнасць расійскіх прамысловых тавараў, у т.л. вырабленых на гродзенскім спіртзаводзе І.Л. Шарашэўскага, пінскім хімічным заво-

▲ Экспазіцыя
Лонданскай сусветнай
выставы 1851 года

дзе Г. Лур'е, а таксама дасланых дзяржаўнай экспедыцыяй па асушэнні балот. Яны атрымалі ўзнагароды ад аргкамітэта выставы і былі перададзены ў Філадэльфійскі педагагічны музей, а таксама ў шэраг універсітэцкіх музеяў ЗША.

У Парыжскай сусветнай выставе 1900 года ўдзельнічалі каля 2,5 тыс. вытворцаў з Расійскай імперыі. Дзякуючы асаблівым сяброўскім адносінам Францыі і Расіі, для апошняй была выдзелена самая вялікая экспазіцыйная плошча – 24 тыс. кв. м. Віцэ-прэзідэнтам міжнароднага журы быў прызначаны славетны рускі вучоны Д.І. Мендзялееў. Па выніках выставы расійская экспазіцыя атрымала больш за 1,5 тыс. узнагарод, у т.л. 212 вышэйшых (Гран-пры). Прадукцыя мазырскай запалкавай фабрыкі «Маланка», а таксама Адэлінскага лесахімічнага завода прадстаўляла беларускіх вытворцаў на гэтай выставе і была адзначана бронзавымі медалямі. Пастаянную ўвагу парыжан і замежнай публікі прыцягвалі чучалы зуброў, забітых у Белавежскай пушчы [2, с. 442–445].

Пасля ўтварэння СССР экспазіцыі першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, спраектаваныя для сусветных выстаў, набылі новыя сэнс, ідэалогію, але не страцілі імперскую веліч, манументальнасць і грунтоўнасць. Адрозна ж пасля ўсталявання ў 1924 годзе дыпламатычных адносін з Савецкім Саюзам Францыя прапанавала кіраўніцтву апошняга ўзяць удзел у Парыжскай міжнароднай выставе

сучаснага дэкаратыўна-прыкладнога і прамысловага мастацтва. Савецкі павільён, створаны паводле праекта славутага мастака-авангардыста А.М. Родчанкі, павінен быў сімвалізаваць адзінства і роўнасць народаў СССР. Яго экспазіцыя нагадвала этнаграфічны музей, дзе Беларусь была прадстаўлена ўнікальнымі творамі мастацкага ткацтва, сабранымі супрацоўнікамі Інстытута беларускай культуры. Беларуская секцыя савецкага павільёна знаходзілася побач з туркменскай, дзе таксама дэманстравалася ткацтва. Паказ розных відаў нацыянальных тканін быў значна ажыўлены за кошт увядзення ў экспазіцыю манекенаў ткачых у традыцыйнай вопратцы. Як і Расійская імперыя ў Хрустальным палацы, у 1925 годзе Савецкі Саюз прадэманстраваў свету, што ў яго няма сучаснай прамысловасці, але ёсць унікальны самастойны гістарычны шлях развіцця.

Неўзабаве пасля закрыцця Парыжскай міжнароднай выставы сучаснага дэкаратыўна-прыкладнога і прамысловага мастацтва да міжнароднай супольнасці прыйшло разуменне неабходнасці ўпарадкавання выставачнай дзейнасці. У 1928 годзе была падпісана канвенцыя, якая пачала рэгуляваць правядзенне між-

народных выстаў. З таго часу яны падзяляюцца на тры тыпы: універсальныя, міжнародныя і спецыялізаваныя. Акрамя таго, паўстала Міжнароднае бюро выстаў са штаб-кватэрай у Парыжы, якое пачало ажыццяўляць кіруючую, каардынацыйную і інфармацыйную дзейнасць.

Сусветная ўніверсальная выстава 1937 года ў Парыжы праходзіла пад дэвізам «Мастацтва і тэхніка ў сучасным жыцці» і стала арэнай прапаганды асобнымі краінамі-ўдзельніцамі ўласных палітычных і эканамічных сістэм. Калі ў 1925 годзе маладая савецкая дзяржава разумела ўдзел у сусветнай выставе як адзін са сродкаў легітымізацыі свайго месца ў клубе еўрапейскіх народаў, то праз дванаццаць гадоў Сталін разглядаў савецкі павільён на парыжскай выставе як пляцоўку прапаганды СССР у якасці мадэлі, узору будучага для іншых краін. Візуальна гэтую думку была павінна перадаваць 24-метровая скульптура «Рабочы і калгасніца» В.І. Мухінай, якая вянчала савецкі павільён, створаны архітэктарам Б.М. Іафанам.

Між тым арганізацыйны камітэт рэагуючы на супраць савецкага павільёна павільён Германіі. Упрыгожаны фігурай арла са свастыкай, паводле задумы галоўнага архітэктара рэйха А. Шпеера, ён павінен быў заставацца «кавалкам свяшчэннай нямецкай зямлі», і таму ўзведзены «выключна з германскага жалеза і каменю». А. Шпеер спраектаваў нямецкі павільён у выглядзе гіганцкай вежы ў форме рымскай лічбы III, уваход у якую ахоўвалі аголеныя постаці скульптурнай групы Ё. Торака «Таварыства» і «Сям'я». У гэтых постацях, якія сімвалізавалі моц нацысцкай Германіі, была яшчэ адна задача, а менавіта – стрымліваць імклівы рух наперад і ўверх «Рабочага і калгасніцы».

Вядома, што ў савецкім павільёне мелася спецыяльная зала, дзе паказваліся ўзоры мастацтва савецкіх народаў, у т.л. беларускага. Карціны і скульптуры, адабраныя для экспазіцыі спецыяльнай камісіяй, павінны былі дэманстраваць перамогу сацыялістычнага рэалізму ў савецкім мастацтве [3, с. 3].

Нягледзячы на гучнае савецка-германскае ідэалагічна-мастацкае супрацьстаянне, большая частка экспазіцыі Парыжскай сусветнай выставы 1937 года, як і экспазіцыі ўсіх яе папярэднікаў, была прысвечана

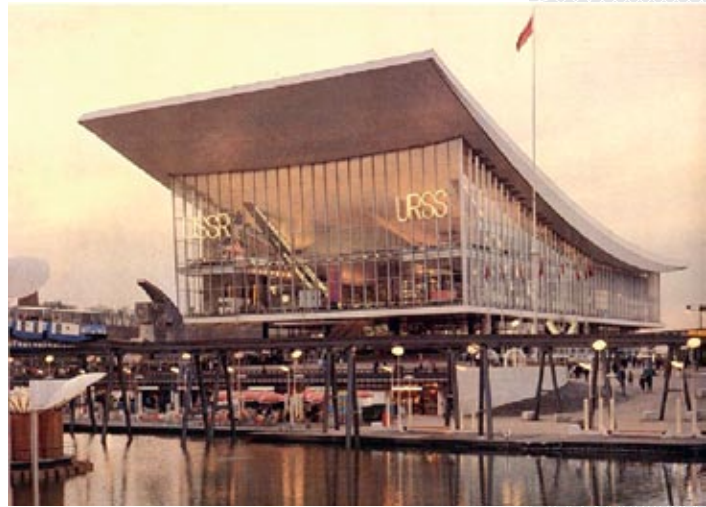
► Павільён СССР.
Парыж, 1937 год

гандлю, дэманстравала тэхналагічныя адкрыцці і дасягненні. Разам з яе закрыццём скончыўся т.зв. «індустрыяльны» перыяд правядзення сусветных выстаў. Пачынаючы з універсальнай выставы ў Нью-Ёрку ў 1939 годзе першапачатковы характар выстаў мяняецца, іх тэмы пачалі прысвячаць культурнаму паразуменню між народамі і ўзаемадзейню. Тэхналагічныя вынаходніцтвы і дасягненні з таго часу мелі ўжо другаснае значэнне. Гэта тэндэнцыя знайшла сваё ўвасабленне ў тэмах выстаў, якія пачалі набываць сацыяльнае гучанне. Так, тэма сусветнай выставы 1939 года – «Пабудаваць свет заўтрашняга дня». Савецкі Саюз прадэманстравалі ў Нью-Ёрку «заўтрашні свет», што належалі сацыялізму. Беларускія народныя рамесніцкія вырабы, а менавіта – пінскія плеченыя карабы, якія распавядалі пра час мінулы, можна было аглядаць у павільёне іншай краіны – Польшчы.

Першая пасляваенная ўніверсальная выстава адбылася ў 1958 годзе ў Бруселі. З часу правядзення апошняй падобнай імпрэзы змянілася практычна ўсё: ад архітэктуры да моды, ад музыкі да відаў энергіі. Свет уступіў у атамную эру, што вызначыла галоўны сімвал, ласкава названы «Атоміум», брусельскай выставы – вялікіх памераў малекулу жалеза. Перавагі сацыялістычнага грамадскага ладу ў Бруселі дэманстравалі не толькі Савецкі Саюз, але таксама Чэхаславакія, Югаславія і Венгрыя.

Поспех савецкага павільёна быў прадвызначаны тым, што за некалькі месяцаў да адкрыцця выставы СССР запусціў у космас два спадарожнікі. У 1958 годзе мадэлі абодвух спадарожнікаў былі выстаўлены ў павільёне СССР, і людзі стаялі ў чарзе, каб убачыць цуд касмічнай тэхнікі. Асаблівае месца ў павільёне было адведзена для БССР – да таго часу рэспублікі ўжо з новым статусам. Неўзабаве пасля заканчэння Другой сусветнай вайны Беларуская ССР у якасці члена – заснавальніка Арганізацыі Аб'яднаных Нацый далучылася да Міжнароднай канвенцыі аб выставах 1928 года. На выставе ЭКСПА-58 у Бруселі была ўведзена традыцыя правядзення ў савецкім павільёне нацыянальнага Дня Беларусі. Сярод многіх беларускіх прамысловых вырабаў і твораў мастацтва, адзначаных рознымі ўзнагародамі, два экспанаты – 40-тонны «МАЗ-530» і малюнак школьніка

▲ Савецкі павільён на Манрэальскай сусветнай выставе. 1967 год

Жураўлёва – атрымалі Гран-пры. Сертыфікаты якасці атрымала прадукцыя Мінскага радыёзавода, а таксама некаторых іншых беларускіх прадпрыемстваў [4, с. 60–86].

Адна з найбольш паспяховых сусветных універсальных выстаў адбылася ў 1967 годзе ў другім па памерах горадзе Канады – Манрэалі і была прысвечана 100-годдзю Канадскай канфедэрацыі. Экспазіцыю выставы, у якой удзельнічалі 62 краіны, навідала больш за 50 млн чалавек, прычым толькі ў адзін дзень на выставе была зарэгістравана рэкордная колькасць наведвальнікаў – 569 тыс. чалавек. Сярод іх былі каралева Вялікабрытаніі Лізавета II, прэзідэнт ЗША Л. Джонсан, прэзідэнт Францыі Ш. дэ Голь і інш.

Першапачаткова выставу меркавалася праводзіць у Маскве, каб такім чынам падкрэсліць міжнароднае значэнне Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Аднак бліжэй да тэрміну адкрыцця савецкае кіраўніцтва адмовілася ад арганізацыі выставы, што тлумачылася адстаўкай М.С. Хрушчова, а таксама фінансавымі праблемамі. Тым не менш Манрэальская сусветная выстава шырока асвятлялася ў савецкай прэсе, як ніводная папярэдняя альбо наступная. Найбольш запатрабаванымі з боку публікі былі два павільёны – савецкі і амерыканскі. Папулярны савецкі павільён, які навідала 12 млн чалавек, пасля заканчэння выставы быў дэмантаваны, а пасля сабраны на Выставе дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве.

У другой палове 1960-х гадоў тэхналагічная адсталасць СССР ад вядучых заходніх

краін яшчэ не была відавочнай. Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка прэ-тэндавала на сусветнае лідарства ў грузавым аўтамабілебудаванні, а таксама на захаванне лепшых міжнародных стандартаў у галіне радыётэхнікі. Беларускія матэрыялы, выбраныя для савецкага павільёна на ЭКСПА-67 у Манрэалі, былі прысвечаны 50-й гадавіне сацыялістычнай рэвалюцыі. Наведвальнікі Дня Беларусі на гэтай выставе маглі таксама аглядаць жывапісныя, скульптурныя і графічныя работы беларускіх мастакоў, узоры народнага мастацтва, наведваць сеансы мастацкіх і хранікальна-дакументальных фільмаў вытворчасці кінастудыі «Беларусьфільм», набыць кнігі, прэс-бюлетэнь пра жыццё рэспублікі, спецнумары рэспубліканскіх газет [5, арк. 1]. У цэлым беларускія мастацкае шкло, фарфор, мэбля, тэкстыль былі фонам для дзвюх дамінантных тэм савецкага павільёна – «Ленін» і «Заваяванне космасу» [6, с. 4].

Традыцыю правядзення сусветных універсальных выстаў у індустрыяльна развітых краінах Захаду пераламала ў 1970 годзе Японія. Выстава, якая праводзілася ў тым годзе ў г. Осака, раскрывала тэму «Усходняя справа» і ўпершыню прадэманстравала здзіўленай публіцы мабільны тэлефон, а таксама тэхналогію магнітнага падымання. Наступныя «японскія» сусветныя выставы (на востраве Акінава, 1975; г. Цукуба, 1985) прадэманстравалі шмат заходніх тэхналагічных навінак, на фоне якіх савецкія павільёны набывалі ўсё больш пампезны і тэхналагічна адсталы выгляд. Экспазіцыя апошняга савецкага павільёна на ЭКСПА-88 у Брысбене была распрацавана, каб прадэманстраваць адкрытасць савецкага грамадства да «новага мыслення».

У цэлым, нягледзячы на ўсе ідэалагічныя і тэхнічныя абмежаванні савецкага перыяду, менавіта ён праклаў шлях да міжнароднага прызнання Беларусі як паўнапраўнага ўдзельніка сусветнага выставачнага працэсу ў постсавецкі перыяд.

Пасля абвяшчэння незалежнасці ў жніўні 1991 года Рэспубліка Беларусь упершыню атрымала магчымасць самастойна прымаць рашэнне адносна ўласнага ўдзелу ў сусветных выставах. Больш за тое, гэта самастойнасць тычылася таксама інтэрпрэтацыі нацыянальных навукова-тэхнічных і культурных дасягненняў. Пасля сціплага дэбюту на

ЭКСПА-93 у Тэджоне Беларусь паслядоўна павялічвала прысутнасць на выставах у 1998 годзе ў Лісабоне і ў 2000 годзе ў Гановеры. Па цалкам зразумелых прычынах на «акіянскай» выставе ў Лісабоне сухапутная Беларусь прыцягнула да сябе абмежаваную ўвагу аўдыторыі. Аднак ужо ў 2000 годзе ў Гановеры беларуская нацыянальная экспазіцыя была ўзнагароджана спецыяльным дыпломам. Канцэптуальна яна прадстаўляла маладую самастойную еўрапейскую краіну ў якасці моста, што злучае ўсходнюю і заходнюю цывілізацыі: гэта пацвярджалі шматлікія экспанаты, ад першай кірылічнай кнігі, надрукаванай Ф. Скарынам, да мастацкай інсталяцыі «Дванаццаць з 20» У. Цэслера і С. Войчанкі [7, с. 26–29].

З'яўленне Рэспублікі Беларусь на сусветных выставачных пляцоўках як самастойнага суб'екта супала з распрацоўкай сэнсава новай палітыкі прэзентацыі краін у іх нацыянальных павільёнах. Краіны пачалі разглядаць уласны ўдзел у сусветных выставах як сродак палепшэння нацыянальных імідж. Сацыялагічнае даследаванне, што праводзілася на выставе ў Гановеры, паказала: для 73 % яе ўдзельнікаў галоўнай мэтай было паляпшэнне іміджу краіны. Апошняе, як паказала даследаванне, непасрэдна звязана з прытокам інвестыцый. Так, галандскі павільён на выставе ў Гановеры ў 2000 годзе, які каштаваў 35 млн еўра, генерыраваў каля 350 млн еўра прыбытку для галандскай эканомікі.

Першы беларускі нацыянальны павільён у гісторыі правядзення сусветных выстаў быў адкрыты 1 мая 2010 года ў Шанхаі. Слоган Беларусі на выставе – «горад-скарб», г. зн. горад як скарбніца нацыянальных культурных каштоўнасцей, а таксама дасягненняў навукі і тэхнікі. Гэты слоган перагукваўся з тэмай ЭКСПА-2010: «Лепшы горад, лепшае жыццё». Агульная ідэя дызайну павільёна, сфармуляваная мастаком І. Рымашэўскім, была простая: выкананы ў зялёных і блакітных колерах, ён сімвалізаваў лясы, азёры і рэкі Беларусі. Падчас праектавання экспазіцыі, якая складалася з дзвюх тэматычных частак – «Культурная спадчына» і «Экатурызм», былі выкарыстаны карціны вядомых беларускіх мастакоў розных пакаленняў. Галаграмы стваралі ілюзію прысутнасці старажытных архітэктурных помнікаў, музейных

рарытэтаў, фрэсак старажытных храмаў. На буйных экранах дэманстравалі відэаролікі, у якіх была адлюстравана гісторыя беларускай дзяржаўнасці, гістарычны шлях вялікіх і малых гарадоў краіны, сучаснае гарадское жыццё. Нацыянальнае агенцтва па турызме падрыхтавала матэрыялы аб турыстычным патэнцыяле краіны, нагадаўшы пра не кранутыя цывілізацыйныя лясы, азёры і рэкі. Асобны раздзел экспазіцыі прадстаўляў прадукцыю больш як 30 беларускіх прамысловых прадпрыемстваў. Такім чынам, наведвальнікі нацыянальнага Дня Беларусі, які адбыўся 11 кастрычніка 2010 года, упэўніліся: жыццё ў гэтай усходне-еўрапейскай краіне цікава і камфортна [8, с. 54–59].

На сусветнай выставе 2012 года ў карэйскім горадзе Ёсу, прысвечанай тэме сусветнага акіяна, беларускага нацыянальнага павільёна не было.

Затое тэма апошняй ЭКСПА-2015 у Мілане («Накарміць планету. Энергія для жыцця») зрабіла, на думку ўрада Беларусі, удзел краіны не толькі магчымым, але абавязковым. Аўтары – стваральнікі беларускага нацыянальнага павільёна коштам 6 млн еўра прапанавалі наведвальнікам выставы, колькасць якіх перасягнула 20 млн чалавек (з іх амаль мільён аглядзелі беларускі павільён), вобраз «кола жыцця». Павільён меў выгляд 17-метровага кола млына, якое разразае напалам старажытны курган, што сімвалізавала адвечны рух часу. Тым жа колам была вызначана архітэктоніка інтэр'ера павільёна, які падзяляўся на дзве часткі. У першай частцы была разгорнута экспазіцыя, якая дэманстравала тры асноўныя багаці Беларусі – хлеб, соль і ваду. Шэраг матэрыялаў на сэнсарных панэлях адлюстроўваў культуру Беларусі, яе каларыт і самабытнасць. У другой – змясцілі рэстаран беларускай нацыянальнай кухні і сувенірную краму.

У беларускім нацыянальным павільёне адбылася прэзентацыя прадукцыі больш як 100 айчынных прадпрыемстваў АПК, праводзіліся семінары, майстар-класы, дэгустацыі, дні беларускай навукі, эканомікі і г.д. 9 верасня нацыянальны Дзень Беларусі на ЭКСПА-2015 адкрыў прэм'ер-міністр Андрэй Кабякоў. Ён, у прыватнасці, сказаў: «Наведвальнікі павільёна Рэспублікі Беларусь бачаць наш вытворчы, турыстычны і культурны патэнцыял, яны бачаць, што

▲ Нацыянальны павільён Беларусі на ЭКСПА-2015 у Мілане

наша краіна ў цэнтры Еўропы вельмі прыватная, у тым ліку і для бізнесу» [9].

Такім чынам, доўгая гісторыя беларускага ўдзелу ў сусветных выставах паспрыяла пераадоленню няведання краіны на міжнароднай арэне, папулярызаванні яе навуковых, тэхнічных і культурных дасягненняў, а таксама ўмацаванню гандлёвых сувязей.

У лістападзе 2013 года пасля фінальных прэзентацый чатырох краін-прэтэндэнтаў на правядзенне наступнай сусветнай універсальнай выставы ў 2020 годзе (Расія, Бразілія, Турцыя, ААЭ) у штаб-кватэры Міжнароднага бюро выстаў адбылося тайнае галасаванне. Падчас яго 116 са 164 прадстаўнікоў краін – членаў бюро аддалі свае галасы апошняму прэтэндэнту. Такім чынам, ЭКСПА-2020 адбудзецца ў Дубаі. ▀

ЛІТАРАТУРА

1. Мезенин, Н.А. Парад всемирных выставок / Н.А. Мезенин. – М.: Знание, 1990. – 159 с.
2. Киштымов, А.Л. Участие Беларуси в выставках / А.Л. Киштымов // Очерки истории науки и культуры Беларуси IX – начала XX в. / Под ред. П.Т. Петрикова. – Минск: Наука и техника, 1996.
3. Звезда. – 1937. – № 118 (5792).
4. Большаков, И. Всемирный смотр. Успех СССР на всемирной выставке в Брюсселе / И. Большаков. – М.: Известия, 1959. – 87 с.
5. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Фонд 974. – Воп. 2. – Спр. 459.
6. Нескоромный, П. ЭКСПО–67 / П. Нескоромный // Советская Белоруссия. – 1967. – № 99.
7. Михолап, С. Экспозиция Республики Беларусь выглядит достаточно внушительно / С. Михолап // Выставки ярмарки Беларуси. – 2000. – № 2–3.
8. Потаев, Г. Средства выразительности в современной архитектуре. Заметки с Всемирной выставки ЭКСПО–2010 в Шанхае / Г. Потаев // Архитектура и строительство. – 2010. – № 5.
9. Как представлена Беларусь на ЭКСПО-2015 в Милане // Marketing.by [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://marketing.by/novosti-rynka/kak-predstavlena-belarus-na-ekspo-2015-v-milane/>. – Дата доступу: 10.05.2016.